

สยาม “ถกสยาม”

सानติ ภัคดี คำ

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ : คำนำเสนอ

ศานติ ภักดีคำ

การศึกษา

ศศ.บ. (เกียรตินิยมอันดับ ๒) คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

ศศ.ม. (จารึกตะวันออก) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

อด. (วรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ) คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างงานวิชาการ

กวีศรีกัมพูชาเทศ : ความเรียงว่าด้วยประวัติกวีเขมร ๒๕๔๓, พระนเรศวรตีเมืองตะแวกแต่ไม่ได้ฆ่า “พระยาตะแวก” (ผู้เขียนร่วม) สำนักพิมพ์มติชน ๒๕๔๔, นครวัด ทัศนะเขมร สำนักพิมพ์มติชน ๒๕๔๕, ประวัติศาสตร์กัมพูชา แบบเรียนของเขมรที่เกี่ยวข้องกับไทย สำนักพิมพ์มติชน ๒๕๔๖, พันกัมโพธิ์ : ความเรียงว่าด้วยประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์เขมร-ไทย ๒๕๔๖, ประชุมคำพากย์รามเกียรติ์ เล่ม ๓ คำพากย์รามเกียรติ์ภาษาเขมร ๒๕๔๗, สิริมงคลวัดโพธิ์ ๒๕๔๙, ตามกึ่งศิลปกรรมจีนวัดไทยในบางกอก สำนักพิมพ์มติชน ๒๕๔๙, พจนานุกรมภาษาเขมรในภาษาไทย ฉบับฉลองครบรอบ ๕๕ ปี การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-กัมพูชา ๒๕๔๙, พระราชพิธีทวาทศมาสกรุงกัมพูชา ภาควิ ๑-๓ ฉบับฉลองครบรอบ ๕๕ ปี การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-กัมพูชา (ผู้แปล) ๒๕๕๐, สุนทรภู่ในประวัติศาสตร์สังคมรัตนโกสินทร์ มุมมองใหม่ : ชีวิตและผลงาน สำนักพิมพ์มติชน ๒๕๕๐, ยวนพ่ายโคลงต้นฉบับแปล และความเรียงเรื่องยวนพ่าย ฉบับพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ปาน) ๒๕๕๐, ความสัมพันธ์วรรณคดีไทย-เขมร ๒๕๕๐, ดิลิตนครกัณฑ์ ของพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ปาน) ๒๕๕๐.

เขมร “ดกสยาม”

ศานติ ภัคดีคำ

เขมร “ถกสยาม” • ศานติ ภัคดีคำ

พิมพ์ครั้งแรก : กันยายน ๒๕๕๒

ราคา ๑๕๐ บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

ศานติ ภัคดีคำ.

เขมร “ถกสยาม” กรุงเทพฯ : มติชน, ๒๕๕๒.
๒๐๘ หน้า : ภาพประกอบ.

1. กัมพูชา--ประวัติศาสตร์ I. ชื่อเรื่อง

959.6

ISBN 978 - 974 - 02 - 0418 - 3

ภาพจากปก

ภาพถ่ายเส้นปราสาทตาแก้ว ที่เมืองเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา

- ผู้จัดการสำนักพิมพ์ : สุชาติ ศรีสุวรรณ ● ผู้ช่วยผู้จัดการสำนักพิมพ์ : ประยงค์ คงเมือง
- บรรณาธิการบริหาร : สุทธิชัย บุญปาน ● บรรณาธิการสำนักพิมพ์ : ศิริพงษ์ วิทยวิโรจน์
- ผู้ช่วยบรรณาธิการ : อพิสิทธิ์ ชีระจารุวรรณ ● พิสูจน์อักษร : ไรติช่วง รวินิ । พัทธนสิน อินทรทอง
- ศิลปกรรม : นุตรา สมบูรณ์รัตน์ ● ออกแบบปก : วรพงศ์ ยุ่งชอบ
- ประชาสัมพันธ์ : กมลทิพย์ ชนะกิจรุ่งเรือง

สำนักพิมพ์มติชน • www.matichonbook.com

บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) : ๑๒ ถนนเทศบาลนามูล ประชานิเวศน์ ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๔๐-๐๐๒๑ ต่อ ๑๓๓๕ โทรสาร ๐-๒๕๔๘๕๔๘๘

แม่พิมพ์สี-ขาวดำ : กองพิมพ์สี บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) ๑๒ ถนนเทศบาลนามูล ประชานิเวศน์ ๑ เขตจตุจักร

กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐ โทรศัพท์ ๐-๒๕๔๐-๐๐๒๑ ต่อ ๒๔๐๐-๒๔๐๒

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มติชนปากเกร็ด ๒๗/๑ หมู่ ๕ ถนนสุขาประชาสรรค์ ๒ ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด นนทบุรี ๑๑๒๐๒

โทรศัพท์ ๐-๒๕๔๘๔๑๑๓, ๐-๒๕๔๒๐-๐๕๙๖ โทรสาร ๐-๒๕๔๒๐-๐๕๙๗

จัดจำหน่ายโดย : บริษัท งานดี จำกัด (ในเครือมติชน) ๑๒ ถนนเทศบาลนามูล ประชานิเวศน์ ๑ เขตจตุจักร

กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐ โทรศัพท์ ๐-๒๕๔๐-๐๐๒๑ ต่อ ๓๓๐๕, ๓๓๐๖ โทรสาร ๐-๒๕๔๐-๐๕๕๘

Matchon Publishing House a division of Matchon Public Co., Ltd. 12 Tethsabannaruem Rd,

Prachanivate 1, Chatuchak, Bangkok 10900 Thailand

สารบัญ

เขมร “ถกสยาม”

คำนำเสนอ	(๗)
แทนคำนำ	(๑๒)
ไทยในทัศนะเขมร : “พระเอก” หรือ “ผู้ร้าย” ในประวัติศาสตร์กัมพูชา	๒
จาก “เสียม (สยาม)” สู่ “ไถ (ไทย)” : บริบทและความหมายในการรับรู้ของชาวกัมพูชา	๑๒
คนไทย “อพยพ” มาแย่งดินแดนเขมร ในทัศนะนักประวัติศาสตร์เขมร	๒๙
พระแก้วในตำนานพระโค-พระแก้ว : พระแก้วมรกตจริงหรือ?	๔๙
เดโชคำดิน : ตำนานไทยสู่ภาพยนตร์เขมร	๗๒

อานามสยามยุทธ์ :

ความทรงจำในเพลงโบราณกัมพูชา

๙๔

บ๊องถ้ำดาเมื่อยะฮ์ (คำสังดาเมื่อยะฮ์) :

วรรณกรรมชวนเชื่อของกัมพูชายุคอาณานิคมฝรั่งเศส

๑๑๒

เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ (แบน)

เหตุที่ทำให้สยามปกครองพระตะบองกว่าหนึ่งศตวรรษ

๑๓๖

เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ (ชุ่ม อภัยวงศ์) :

ในตำนานการเล่าขานของชาวพระตะบอง

๑๕๘

ปราสาทเขาพระวิหาร :

จาก “ศรีศิขรีศวร” ถึง “เพริยะฮ์วีเฮียร์”

๑๗๔

บรรณานุกรม

๑๘๗

คำนำเสนอ

เขมร “ถกสยาม”

ในบรรดานักวิชาการ “รุ่นใหม่” ที่เป็นคนหนุ่มคนสาว และที่ให้ความสำคัญต่อประเทศเพื่อนบ้านใน “อุษาคเนย์” หรือ “สุวรรณภูมิ” หรือ “เอเชียตะวันออกเฉียงใต้” หรือ “อาเซียน” **ศาสตราจารย์ ศานติ ภัคดี คำ นำจะเป็นคนหนึ่งที่อยู่ในแถวหน้า**

ศานติ ภัคดีคำ จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและโท จากมหาวิทยาลัยศิลปากร และปริญญาเอก (อด. วรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ) จากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ

ปัจจุบัน ศานติ ภัคดีคำ เป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาเขมรของภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทำงานอย่างสม่ำเสมอและ “เกาะติด” กับเรื่องขอม/ขะเหมน/ขะแมร์/กัมพูชา

ที่น่าสนใจก็คือ ศานติหาใช่คนไทยประเภท “จบข” คือ “เจ้าปนเขมร” มาจากอีสานใต้ แล้วก็ให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อ “ราก” หรือ “กำเนิด” ของคนไม่ ศานติเป็น “คนไทย” ธรรมดาภาคกลางนี่เอง แต่ก็ทุ่มชีวิตการทำงานทางวิชาให้กับ “การศึกษาของขอม/ขะเหมน/ขะแมร์/กัมพูชา” ที่น่าจะเรียกเป็นภาษาฝรั่งอังกฤษได้สั้นๆ ว่า Khmer Studies

ดังนั้น ผลงานที่เด่นๆ ของศานติ แม้จะไม่ได้รับการกล่าวขานหรือต้อนรับในวงวิชาการ “กระแสหลัก” ของเมืองไทยนัก ก็มี เช่น

- “กวีศรีกัมพูเทศ : ความเรียงว่าด้วยประวัติกวีเขมร” ๒๕๔๓
- “พระนเรศวรตีเมืองตะแวกแต่ไม่ได้ฆ่า ‘พระยาตะแวก’” (ผู้เขียนร่วม) สำนักพิมพ์มติชน ๒๕๔๔
- “นครวัด ทศนะเขมร” สำนักพิมพ์มติชน ๒๕๔๕
- “ประวัติศาสตร์กัมพูชา แบบเรียนของเขมรที่เกี่ยวข้องกับไทย” สำนักพิมพ์มติชน ๒๕๔๖

- “พระราชพิธีทวาทศมาสกรุงกัมพูชา ภาคที่ ๑-๓” ฉบับฉลองครบรอบ ๕๕ ปี การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-กัมพูชา (ผู้แปล) ๒๕๕๐

เมื่อผู้เขียน “คำนำ” นี้ ตาม อ. ศานติว่า “เขียนและรวบรวมหนังสือเล่มนี้ (และเล่มอื่นๆ) ทำไม” คำตอบของศานติ ก็คือ

“หนังสือเล่มนี้ ผมรวบรวมบทความของผมที่เขียนเกี่ยวกับทศนะและความคิดเห็นของกัมพูชาที่มีต่อไทย เพื่อให้คนไทยได้ทราบและเข้าใจเกี่ยวกับความคิดเห็นของชาวกัมพูชาที่มีต่อไทยในเอกสารประวัติศาสตร์ต่างๆ ที่เป็นภาษาเขมร อันน่าจะช่วยขยายโลกทรรศน์ของคนไทยที่มีต่อประเทศกัมพูชาที่เป็นประเทศเพื่อนบ้าน และทำให้เราเข้าใจประเทศกัมพูชามากขึ้นครับ”

ใช่สิ “รู้เขา รู้เรา” น่าจะเป็นสิ่งที่ทั้งวงวิชาการและวงของสังคมทั่วไปพึงประสงค์อย่างยิ่ง

ผู้เขียนเชื่อและประสบด้วยตนเองว่า ในบรรดาประเทศเพื่อนบ้านไม่ว่าจะเรียกว่า “อุษาคเนย์” หรือ “สุวรรณภูมิ” หรือ “เอเชียตะวันออกเฉียงใต้” หรือ “อาเซียน” นั้น

กัมพูชา (และลาว) จะเป็นประเทศที่ใกล้ชิดที่สุดกับไทย มีทั้งความเป็นเครือญาติ และมีทั้งความเหมือนๆ กันในด้านของภาษาและวัฒนธรรม

แต่ทั้งกัมพูชา (และลาว) กับไทยนั้น ดูจะไม่เข้าใจกัน ไม่รู้จักกัน และมีปัญหาความสัมพันธ์ที่ “ละเอียดอ่อน” ที่สุด สามารถจะระเบิดตึงตัง ร้ายแรงขนาดเผาสถานทูตกันได้ หรือปะทะเป็นการสู้รบเล็กน้อยตามชายแดน ที่อาจขยายเป็น “สงคราม” ก็ได้

ความละเอียดอ่อนดังกล่าวได้ระเบิดให้เราเห็นมาแล้วเป็นระลอกๆ

ดังเช่น กรณีของการเผาสถานทูตไทย ณ กรุงพนมเปญ กรณี “ปราสาท (เขา) พระวิหาร” หรือกรณีของการประท้วงของลาว ต่อเรื่องของการที่ “จะ” สร้างภาพยนตร์หรือละคร/เพลง ที่เกี่ยวกับ “ท้าวสุรนารี” (หรือ “หมากเตะ”)

ทั้ง “ประวัติศาสตร์” ทั้ง “ทัศนคติ” ระหว่าง กัมพูชา (และลาว) กับไทย ดูจะเต็มไปด้วย “บาดแผล/แผลเก่า” “หลุมดำ” และ “กับดัก” และต้องการการเยียวยาและสมานแผล (ก่อนที่จะ “สมานฉันท์”) กัน อย่างยิ่ง

และดังนั้นอีกนั่นแหละ ทีมงานของ อ. ศานติ ที่พยายามขุดค้น ที่จะเข้าใจว่าทางฝ่ายของ “ขอม/ขะหมน/ขะแมร์/กัมพูชา” มี “ทัศนคติ” อย่างไรกับ “ไทย/สยาม” นั้น จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจยิ่ง (แต่ก็คงน่าเสียดายที่งานวิชาการสำคัญเช่นนี้ก็จะถูกมองข้ามไปอีกเช่นที่เป็นมานานนับปี ไม่ว่าจะเป็นบรรดานักการเมือง นักการทหาร กับ ครม. และกระทรวงศึกษาฯ และกระทรวงวัฒนธรรม)

ผู้เขียนคำนำเชื่อและประสบกับตนเองว่า “ชาตินิยมไทย/สยาม” ในส่วนที่เกี่ยวกับกัมพูชา (และลาว) และที่เราๆ ท่านๆ ที่คุ้นเคยกับงานของสมเด็จพระบรมราชาที่ ๖ หรือของหลวงวิจิตรวาทการ ได้เรียงมาจนถึงรุ่นของปรีดา ศรีชลาลัย กับ “นายหนวดย” จนกระทั่งรุ่นของนักวิชาการ (กระแสหลัก) หรือคอดัมนิสต์ (กระแสหลัก) ที่ออกมาแสดงความคิดเห็นในช่วง “การเมืองเหลืองๆ แดงๆ/ล้มรัฐบาลสมัครและสมชาย” ในกรณีปราสาท (เขา) พระวิหาร ในปี ๒๕๕๑/๕๒ นั้น

และไม่ว่าแต่ละคนจะอยู่ในสกุลของ “ราชาชาตินิยม” หรือ “อำมาตยาชาตินิยม” ที่ตาม คงนึกไม่ถึง และคงไม่รู้ด้วยซ้ำว่า “ชาตินิยมกัมพูชา” มีหน้าตาเป็นอย่างไร (ยกเว้นจะเห็นเป็นใบหน้าหรือดวงตาของบุคคลที่ถูกกระทำให้เรารังเกียจเป็นสุดๆ อย่าง “โนโคมสืหนู” หรือ “สุนเซ็น”)

และนี่ก็คือความโดดเด่นของงานเล่มนี้ของ อ. ศานติ ที่พยายามจะบอกเราด้วยบทความทั้ง ๔ ชิ้นนี้ว่า สำหรับกัมพูชานั้น ไม่ว่าจะใช้คำเรียกประเทศหรือผู้คนของเราว่า “สยาม/เขมร หรือ ไทย/ไท” ที่ตาม

ถูกมองและตอกย้ำในความเป็น “ผู้ร้ายในประวัติศาสตร์” (ที่ในทางกลับกัน เราเองก็ได้สร้างและผลิตซ้ำแล้วซ้ำอีกให้กับ “พม่า ผู้ร้ายในประวัติศาสตร์ไทย”

ผู้เขียนคำนำนี้ แม้จะได้เรียนเรื่องราวของ “อุษาคเนย์” หรือ “อาเชียน” มาเป็นเวลาหลายสิบปี จากปฐมนิเทศจนถึงปัจฉิมวัย ก็ยังไม่เคยคาดคิดว่าสิ่งที่ อ. ศานติ นำมาบรรยายและวิเคราะห์ ณ ที่นี้ จะมีอยู่ในทัศนคติหรือแบบเรียนของประเทศเพื่อนบ้านอย่างกัมพูชา

ทำไม เราจึงมีความไม่รู้มากกว่าความรู้ (จัก) เพื่อนบ้านของเรา ทั้งๆ ที่ “อาเชียน” ตั้งมาได้กว่า ๔๐ ปี ทั้งๆ ที่ “ลัทธิอาณานิคม” อังกฤษ/ฝรั่งเศส ได้จากเราไปแล้วตั้งกว่าครึ่งศตวรรษ

ขอให้เพียงพลิกไปอ่านเรื่อง “พระโค พระแก้ว” ถีต ก็อาจจะทำให้เราเข้าใจว่า ทำไมเมื่อคนไทยสยามแะไปทัวร์เมืองตะแวก หรือ เมืองอุดงค์มีชัย (หรือแม้แต่พระบรมมหาราชวังพนมเปญ แล้วเราจะรับรู้ทันที่ว่า “ลอกมา” นั้น) ถึงได้รับการต้อนรับด้วยสายตาและใบหน้าอันชาเย็น

ทำไมในหลายๆ แห่ง หลายๆ วัดในกัมพูชา จึงมีจิตรกรรมฝาผนังหรืออนุสรณ์สถาน “พระโค พระแก้ว”

ทำไมในเรื่องเล่ามุขปาฐะของขะแมร์/เขมร/ขะเหมน (ทั้งในกัมพูชา และในอีสานใต้) จึงมีคำพังเพยอย่างเช่น “Bangkok-rolum, Phnom Penh-roleay, Preah Nokor-kchat kchay, Angkor-sabay” (บางกอก-ลุ่ม-พนมเปญ-รุ่ง-ไพรนคร (ไช้ฮ่อน) -ขจัดขจาย-อังกอร์-สบาย)

และนี่ก็คือ inconvenient truth “ความจริง” หรือ “ข้อมูล” ที่ “ไม่ค่อยสะดวก” (และไม่ปรากฏเป็นที่รับรู้ของเรา “ชาวสยามประเทศไทย”)

บทความทั้ง ๔ ชิ้นของ อ. ศานติ ักดีคำ จึงจะรบกวนจิตใจของคนอย่างเราๆ ท่านๆ ไม่ว่าจะ “ชาตินิยม” ในสายสกุลไหน ไม่ว่า “ราชาชาตินิยม” หรือ “อำมาตยาชาตินิยม” แบบชนิด “กลืนไม่เข้า คายไม่ออก”

แต่ก็เป็น “ความจริง” หรือ “ข้อมูล” ที่หากเราๆ ท่านๆ จะสามารถ “เข้าใจ” ได้ และมองในมุมกลับกันให้เป็น “ประชาชาตินิยม” ได้ ก็จะเป็นส่วนหนึ่งที่จะต้องรับรู้ เพื่อ “รู้เขา รู้เรา” ก่อนที่จะไปสู่

“ความสามัคคี” และ make love not war with our Asean/
Usakhane neighbors

ครับ “ปลูกแต่ต้นรัก อย่าก่อสงคราม กับเพื่อนบ้านของเราใน
อาเซียน/อุษาคเนย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกัมพูชา (และลาว)”

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

แ ท น ค ำ น ำ

เขมร “ถกสยาม”

ประเทศไทยกับประเทศกัมพูชาเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีความใกล้ชิดทั้งทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน ความสัมพันธ์ที่ยาวนานนับเนื่องกันนี้ในด้านหนึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมอย่างเกื้อกูล แต่หลายครั้งที่ความสัมพันธ์ในหน้าประวัติศาสตร์ระหว่างไทย-กัมพูชาเป็นไปในด้านสงครามและความขัดแย้งทางการเมืองการปกครองซึ่งประชาชนทั้งสองประเทศต้องรับผลกระทบอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ในการศึกษาประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา จึงไม่สามารถมองในมุมเพียงมุมใดมุมหนึ่งได้ และยิ่งไม่สามารถมองจากเอกสารประวัติศาสตร์ของชาติใดชาติหนึ่งเพียงฝ่ายเดียวได้

อย่างไรก็ตามเมื่อกล่าวถึงกัมพูชาและความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชา ส่วนใหญ่ยังคงศึกษาจากแง่มุมของเอกสารประวัติศาสตร์ของไทยเท่านั้น คงจะมีบ้างเป็นส่วนน้อยที่ให้ความสำคัญกับเอกสารประวัติศาสตร์ของกัมพูชาและการให้น้ำหนักความน่าเชื่อถือของเอกสารกัมพูชา ทั้งนี้ได้หมายความว่าเอกสารประวัติศาสตร์ของกัมพูชามีน้ำหนักความน่าเชื่อถือมากกว่าเอกสารประวัติศาสตร์ไทย แต่การนำเอกสารประวัติศาสตร์ของกัมพูชามาใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา สามารถช่วยเติมเต็มข้อมูลบางอย่าง

ที่เอกสารประวัติศาสตร์ไทยจะเลยไป ไม่ว่าข้อมูลเหล่านั้นจะถูกละเลย ด้วยเหตุผลใดก็ตาม

นอกจากนี้การนำเอกสารประวัติศาสตร์ของกัมพูชามาใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย-กัมพูชาย่อมทำให้เห็นทัศนคติของกัมพูชาที่มีต่อไทย โดยเฉพาะในกรณีของตำนาน บทเพลงพื้นบ้าน และเรื่องเล่าของกัมพูชาที่เกี่ยวกับไทย ซึ่งแสดงให้เห็นทัศนคติของชาวกัมพูชาที่มีต่อไทยในระดับของประชาชนที่ชัดเจนยิ่งกว่าเอกสารของราชสำนักหรือรัฐบาลที่มีเหตุผลมากมายในการชำระ ตัดต่อ ตัดแปลงข้อมูลประวัติศาสตร์ให้สอดคล้องกับนโยบายทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นยุคราชาธิปไตย ยุคอาณานิคมฝรั่งเศส หรือยุคประชาธิปไตยภายใต้กรอบความคิดเรื่องชาตินิยมก็ตาม

การรับรู้และเรียนรู้ทัศนคติของชาวกัมพูชาที่มีต่อไทยในปัจจุบันจึงเป็นเรื่องที่ควรให้ความสนใจเพื่อให้เกิดความเข้าใจในประเด็นที่ละเอียดอ่อนทางประวัติศาสตร์ไทย-กัมพูชา ซึ่งบางครั้งถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือบางอย่างทางการเมืองที่ก่อให้เกิดผลกระทบและสร้างความเสียหายอย่างมากต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย-กัมพูชา ดังที่เคยเกิดมาแล้ว เพื่อไม่ให้เกิดขึ้นต่อไปในอนาคต

บทความในหนังสือเล่มนี้จึงเป็นความพยายามในการตั้งคำถามและนำเสนอมุมมองรวมทั้งทัศนคติของชาวกัมพูชาที่มีต่อประวัติศาสตร์ไทย-กัมพูชา ในแง่มุมที่หลากหลาย จำนวน ๔ เรื่อง ทั้งในแง่มุมของนักประวัติศาสตร์ แง่มุมของภาพยนตร์ แง่มุมของตำนานพื้นบ้านกัมพูชา แง่มุมของบทเพลงพื้นบ้าน แง่มุมของวรรณกรรมยุคอาณานิคมฝรั่งเศส และแง่มุมของนักวิชาการท้องถิ่นชาวเมืองพระตะบอง

บทความเหล่านี้แม้จะนำเสนอมุมมองของชาวกัมพูชาที่มีต่อประวัติศาสตร์ไทย-กัมพูชาในบริบทที่แตกต่างกัน แต่ผู้เขียนหวังว่าบทความเหล่านี้จะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติและมุมมองของกัมพูชาที่มีต่อไทยในประวัติศาสตร์ไทย-กัมพูชาได้บ้าง เพื่อความเข้าใจกันและกันฉันเพื่อนบ้านและเครือญาติอุษาคเนย์ และหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะมีส่วนอันน้อยนิดในการกระตุ้นให้เกิดความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา โดยเฉพาะในแง่มุมที่กัมพูชาของ

“ไทย” ความดีอันพึงมีจากหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนขอขอบเป็นครูบาแก่อาจารย์อัญญา จิตสุทธิญาณ ปฐมจารย์ภาษาเขมรของผู้เขียนเนื่องในวาระที่ท่านเกษียณอายุราชการในเดือนตุลาคม ๒๕๕๑ นี้

หนังสือเล่มนี้จะมีขึ้นไม่ได้หากผู้เขียนไม่ได้รับความกรุณาจากหลายท่าน ผู้เขียนขอขอบคุณสำนักพิมพ์มติชนที่เห็นคุณค่าของหนังสือเล่มนี้และจัดพิมพ์ขึ้น ขอขอบพระคุณ ท่านเดช บุญนาค ประธานคณะกรรมการสมาคมวัฒนธรรมไทย-กัมพูชา กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ คุณสุจิตต์ วงษ์เทศ ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ที่กรุณาเขียนคำนำเสนอ และคุณสุพจน์ แจ่มเร็ว แห่งนิตยสารศิลปวัฒนธรรม ที่กรุณาให้คำปรึกษาและสนับสนุนให้เกิดบทความต่างๆ ในหนังสือเล่มนี้ ขอขอบคุณ คุณอพิสิทธิ์ ชีระจารุวรรณ และกองบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรมทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือในการพิมพ์บทความเหล่านี้หลายครั้ง เมื่อครั้งพิมพ์ในศิลปวัฒนธรรม

सानติ ภัคคัมภ

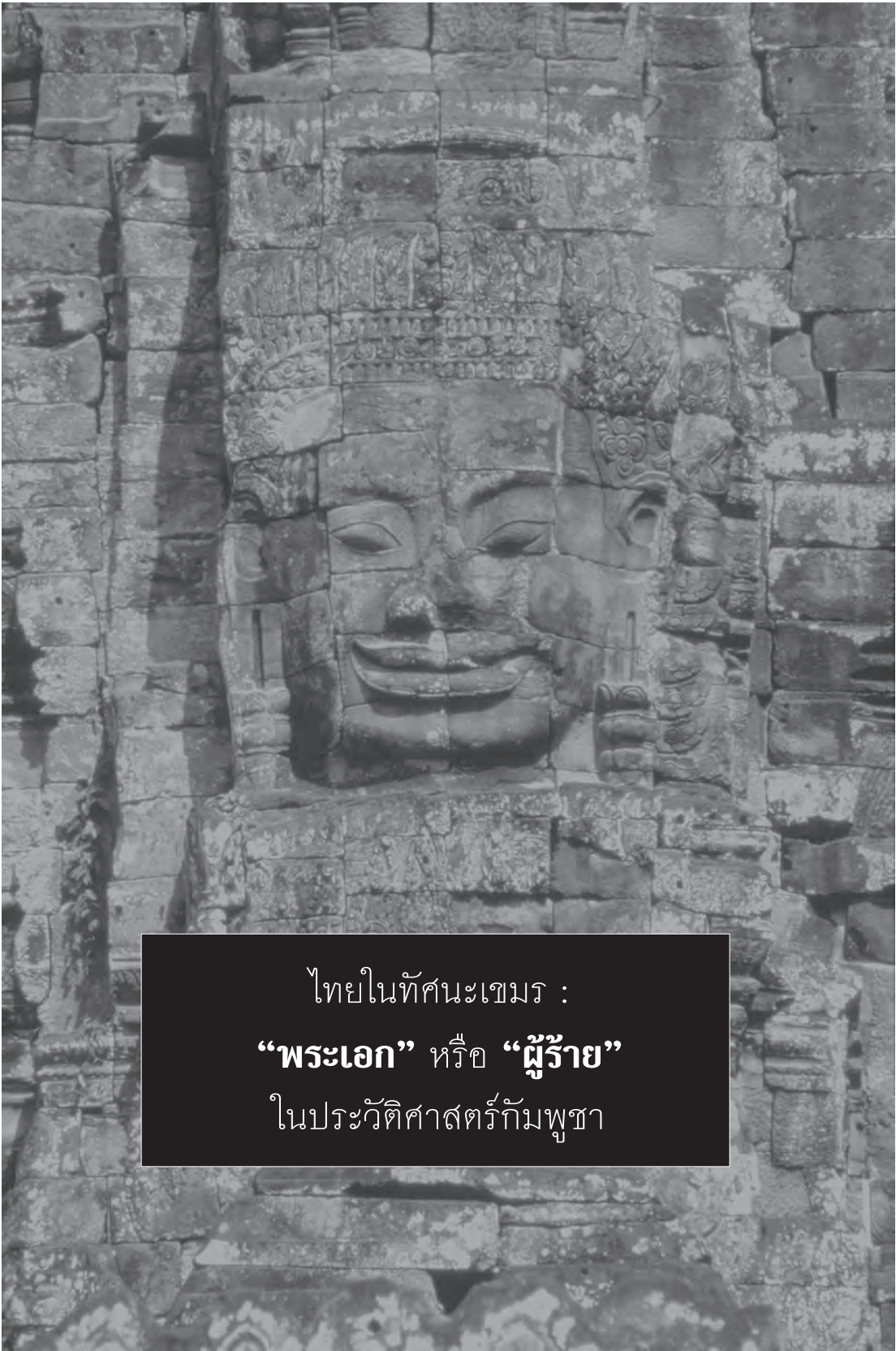
สาขาวิชาภาษาเขมร

ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แต่ **อาจารย์อัญชนา จิตสุทธิญาณ**
เนื่องในโอกาสเกษียณอายุราชการ
ตุลาคม ๒๕๕๑

ខេមរ “ឥកស្វយម”

ไทยในทศนะเขมร :
“พระเอก” หรือ “ผู้ร้าย”
ในประวัติศาสตร์กัมพูชา

สำหรับประเทศกัมพูชาซึ่งเป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดกับไทย มุมมองหรือทัศนคติที่คนไทยมีต่อ “กัมพูชา” เป็นสิ่งที่ดูเหมือนจะไม่ซับซ้อนนัก ตามความรู้สึกของคนไทยที่มักไม่ให้ความสำคัญกับ “คนอื่น” เพราะมองจากมุมมองว่าตัวเองเป็นศูนย์กลาง เนื่องจากถูกปลูกฝังทัศนคติที่มีต่อกัมพูชาในกรอบวิธีคิดแบบชาตินิยมที่ฝังรากลึกอย่างยั่งยืนในตำรับตำราประวัติศาสตร์ไทยซึ่งยังลึกราบจนปัจจุบัน การมองประเทศเพื่อนบ้านรอบข้างด้วยกรอบวิธีคิดแบบนี้เป็นอันตรายมากต่อสังคมไทยในปัจจุบัน

แต่สำหรับมุมมองหรือทัศนคติของกัมพูชาที่มีต่อ “ไทย” กลับเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและซับซ้อนเกินกว่าคนไทยส่วนใหญ่เข้าใจ (หรืออาจไม่ได้อยู่ในความสนใจด้วยซ้ำ) ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยสร้างภาพความเป็น “ผู้ร้าย” ในประวัติศาสตร์ให้กับ “พม่า” อย่างไร ประวัติศาสตร์นิพนธ์

กัมพูชาที่เขียนถึง “ไทย” ก็ไม่แตกต่างอะไรนัก

เรามักจดจำใส่ใจเกี่ยวกับการเสียกรุงศรีอยุธยาทั้ง ๒ ครั้งให้กับพม่า แต่กลับลืมเหตุการณ์ที่ไทยได้เคยสร้างบาดแผลให้กับประวัติศาสตร์และความทรงจำของชาวกัมพูชา นับแต่การตีเมืองพระนครหลวง ในรัชกาลสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ (เจ้าสามพระยา) จนทำให้กัมพูชาต้องย้ายราชธานีหนีไปอยู่ที่บาสมพนมเปญและละแวกตามลำดับ การตีเมืองละแวกในรัชกาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช อันเป็นที่มาของตำนาน “พระโค-พระแก้ว” ซึ่งสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนการทำลายเมืองบันทายเพชรหรืออุดงจัมบียเมืองหลวงของกัมพูชาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย กัมพูชาอาจจะมีความรู้สึกลึกซึ้งต่อไทยบ้างก็เพียงสั้นๆ ในช่วงเวลาที่เจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ได้ขับไล่กองทัพเวียดนามออกจากกัมพูชาและสถาปนาพระองค์ด้วง เป็นสมเด็จพระศรีวิกรม์รามอิศราธิปัตย์พระเจ้ากรุงกัมพูชา แต่ความสงบของกัมพูชาในช่วงเวลาดังกล่าวก็เป็นเพียงช่วงเวลาสั้นๆ ก่อนที่ฝรั่งเศสจะเข้ามาปกครองกัมพูชาในฐานะอาณานิคม ในรัชกาลสมเด็จพระนโรดมบรมรามเทวาวตาร ทั้งนี้ยังไม่นับรวมถึงสิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างไทย-กัมพูชาในประวัติศาสตร์ยุคใกล้ซึ่งจะไม่ขอกล่าวถึงในที่นี้

เหตุการณ์ที่กล่าวมาข้างต้นแม้เอกสารประวัติศาสตร์ไทยประเภทต่างๆ ทั้งพระราชพงศาวดาร และจดหมายเหตุ จะได้บันทึกไว้ แต่เมื่อนำมาเรียบเรียงเป็นแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยภายใต้กรอบวิธีคิดแบบชาตินิยมเราก็ละเลยเรื่องราวเหล่านี้ไม่กล่าวถึง หากแต่แบบเรียนกัมพูชาได้กล่าวถึงเหตุการณ์ต่างๆ เหล่านี้ไว้อย่างละเอียดทั้งในระดับประถมศึกษาจนกระทั่งถึงระดับอุดมศึกษา เหตุการณ์ต่างๆ เหล่านี้จึงกลายเป็นเรื่องที่จะเลียดอ้อนต่อทัศนคติของชาวกัมพูชาที่มีต่อไทย

ดังนั้นหากจะปรับเปลี่ยนทัศนคติของชาวกัมพูชาที่มีต่อไทยในแง่ร้ายคงต้องใช้เวลาพอสมควรจึงจะสามารถปรับเปลี่ยนความรู้สึกและทัศนคติที่มีต่อกันได้ (ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง) แต่สิ่งที่จำเป็นอย่างรีบด่วนมากกว่าคือเราต้องสนใจที่จะเรียนรู้ว่ากัมพูชา